

**ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ҚЫЗДАР ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ ЖӘНЕ ФОРМАЛДЫ ЕМЕС БІЛІМ БЕРУ
ОРТАЛЫҒЫ**

ЖОБА

**«Заң мен тәртіп» курсының оқыту процесіне енгізудің ғылыми-әдістемелік
негіздері**

Құрастырушы авторлар: Жарикбаева Д.Р.

Алматы, 2026

1. Жалпы ережелер

«Заң мен тәртіп» курсын оқыту процесіне енгізудің ғылыми-әдістемелік негіздері» атты білім беру бағдарламасы жалпы білім беретін мектептердің мұғалімдері мен болашақ педагогтарға арналған. Бағдарлама қазіргі жаһандық білім беру трансформациясы жағдайында әзірленіп, еліміздің бәсекеге қабілетті және құқықтық сауатты азаматтарын қалыптастыру мақсатында заң мен құқық салаларын оқыту үдерісіне енгізу және кәмілетке толмағандардың арасындағы құқық бұзушылық пен буллингті алдын алу бағытындағы әлемдік стратегиялық басымдықтармен үйлестірілген.

Бағдарлама мазмұны халықаралық білім беру саясатының негізгі бағыттарымен, атап айтқанда БҰҰ, UNICEF, UNESCO ұйымдарының балалар құқықтарын қорғап, оларға сапалы білім беруді қамтамасыз ету жөніндегі ұсынымдарымен, Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Әділетті Қазақстан: заң мен тәртіп, экономикалық өсім, қоғамдық оптимизм» атты Қазақстан халқына Жолдауымен сабақтастырылған. «Заң мен тәртіп» курсы білім алушылардың құқықтық санасы мен мәдениеттілігін, сауаттылығын қалыптастырып, жетіліру мақсатында олардың жеке оқу траекториясын қалыптастыру, адаптивті оқыту жүйелерін енгізу, оқу жетістіктерін деректер негізінде талдау және девиантты мінез-құлқы бар қиын білім алушылармен жұмыс жасау құралы ретінде қарастырылуда.

Аталған білім беру бағдарламасы Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы қолданыстағы нормативтік-құқықтық актілеріне сәйкес әзірленді, атап айтқанда:

- Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңы;
- Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 15 желтоқсандағы №500 бұйрығымен бекітілген «Педагогтердің кәсіби стандарты»;
- БҰҰ Бас Ассамблеясының 44/25 резолюциясымен 1989 жылғы 20 қарашада қабылданған Балалар құқықтары туралы Конвенция;
- Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2025 жылғы 1 сәуірдегі Қоғамда заң мен тәртіп идеологиясын ілгерілету жөніндегі 2025-2030 жылдарға арналған тұжырымдаманы бекіту туралы № 200 қаулысы;
- Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 4 мамырдағы №175 бұйрығымен бекітілген «Педагогтердің біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламаларын әзірлеу, келісу және бекіту қағидалары».

Бағдарлама мектеп мұғалімдеріне «Заң мен тәртіп» пәнін оқытудың тиімді әдіс-тәсілдерін, мектеп оқушыларының жас ерекшеліктеріне қарай құқықтық тәрбие беру іс-шараларын жоспарлау және оны жүзеге асыру әдістерін, буллинг пен құқық бұзушылықты алдын алуды құқықтық, педагогикалық және психологиялық тұрғыда үйлестіре білу іскерлігін пайдалануға, педагогтердің кәсіби шеберлігін арттыруға және білім беру процесін сараланған оқыту

қағидаттарына сәйкес ұйымдастыруға бағытталған. Бұл бағыттар мектептегі оқу-тәрбие үдерісін дербестендіру, қоғамдық, құқықтық сана мен мәдениеттілікті, құқықтық сауаттылықты қалыптастырып, жетілдіру және білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету сияқты жаһандық үрдістермен тікелей байланысты.

Бағдарлама аясында мұғалімдердің сабақ үдерісінде құқық салаларын, заң нормаларын педагогика, психология саласымен үйлестіре отырып, құқықтық нормативтік актілерді қолдану бойынша кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруға және дамытуға ерекше назар аударылады. Курс мазмұны оқушылардың жас ерекшелігін, мінез-құлықтарын ескере отырып құқықтық санасы мен мәдениеттілігін қалыптастыру арқылы құқықтық сауаттылықтарын дамыту, мектеп ортасындағы кездесетін буллингті, кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықты алдын алуды педагогикалық тұрғыдан тиімді пайдалануға негізделген. Сонымен қатар, бағдарлама педагогтердің құқықтық сауаттылығын дамытуға, түрлі орын алған жағдайларда заңға негізделген педагогикалық шешім қабылдау іскерлігін қалыптастыруға және мектептегі оқу-тәрбие үдерісін халықаралық білім беру кеңістігіндегі заманауи трендтерге сәйкес жаңғыртуға бағытталған.

2. Глоссарий

Азамат – белгілі бір мемлекетпен тұрақты саяси-құқықтық байланыста болатын, оның заңдарына бағынатын және өзара міндеттемелері мен құқықтары бар сол елдің толыққанды мүшесі.

Азаматтығы жоқ адам – Қазақстан Республикасының азаматы болып табылмайтын және өзге мемлекеттің азаматтығына тиесілігінің дәлелдемелері жоқ адам.

Әкімшілік құқық бұзушылық – қоғамдық тәртіпке, басқару тәртібіне қол сұғатын, қылмыстық жауапкершілікке әкеп соқпайтын заңға қайшы әрекет.

Әкімшілік жауапкершілік – құқық бұзушыға мемлекеттік органдар (сот, полиция) салатын айыппұл немесе әкімшілік қамаққа алу сияқты жаза түрі.

Бап (Статья) – заңның немесе басқа да нормативтік құқықтық актінің белгілі бір ережені (құқықтық норманы) қамтитын негізгі құрылымдық бөлігі.

Бейімделген оқыту - білім алушылардың қабілеттеріне сәйкес оқу материалдарын және оқыту құралдарын икемдеп ұсыну арқылы білім алуды қолжетімді ету тәсілі.

Буллинг - агрессия немесе күш көрсету арқылы адамның өзгені қорлауы, үстем екенін көрсетуі.

Девиантты мінез-құлық - қоғамда қалыптасқан әлеуметтік, моральдық және құқықтық нормаларға қайшы келетін, бірақ қылмыс санатына жатпайтын жасөспірімдердің мінез-құлық жүйесі.

Декларация – мемлекеттік саясат пен заңдардың негізгі принциптерін салтанатты түрде жариялайтын құжат.

Дидактикалық бірлік - оқу материалының мағыналық жағынан бөлінбейтін ең шағын, бірақ толық ақпарат беретін құрылымдық өлшемі.

Заң — жоғары заңды күші бар, ең маңызды қоғамдық қатынастарды реттейтін мемлекеттің жоғарғы өкілетті органы (Парламент) қабылдайтын нормативтік құқықтық акт.

Заң алдындағы теңдік — жеке тұлғалардың нәсіліне, ұлтына, әлеуметтік жағдайына немесе басқа да мән-жайларға қарамастан заң мен сот алдында бірдей құқылы болуы.

Заңды өкілдер - кәмелетке толмағанның ата-анасы, асырап алушылары, қамқоршылары немесе патронаттық тәрбиешілері.

Заңдылық — барлық азаматтардың, ұйымдар мен мемлекеттік органдардың заң талаптарын қатаң сақтауы мен орындауы.

Интерактивті оқыту - оқушылардың өзара және мұғаліммен белсенді қарым-қатынас жасауына негізделген технология.

Кәмелетке толмаған - Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес он сегіз жасқа толмаған жеке тұлға.

Кәмелетке толмағандар істері жөніндегі инспектор - жасөспірімдер арасындағы құқық бұзушылықтардың алдын алумен айналысатын полиция қызметкері.

Кодекс — қоғамдық қатынастардың белгілі бір саласын толық реттейтін, біріктірілген заңдар жинағы (мысалы: Қылмыстық кодекс, Азаматтық кодекс, Еңбек кодексі)

Конституция — кез келген мемлекеттің ең жоғары заңды күші бар, қоғамдық және мемлекеттік құрылыстың негіздерін айқындайтын құжаты.

Қадағалаусыз қалғандар - ата-анасы немесе заңды өкілдері өз міндеттерін орындамауы салдарынан мінез-құлық бақылаусыз қалған кәмелетке толмағандар.

Қылмыс — қоғамға аса қауіпті, Қылмыстық кодекспен тыйым салынған және жазаланатын заңсыз әрекет.

Құқық — мемлекет белгілейтін немесе санкциялайтын және қамтамасыз ететін, қоғамдағы мінез-құлық ережелерінің жүйесі.

Құқық бұзушылықтың алдын алу - кәмелетке толмағандардың құқыққа қарсы әрекеттер жасауына ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтауға, жоюға бағытталған әлеуметтік, құқықтық, педагогикалық және басқа да шаралар жүйесі.

Құқық қорғау органдары — заңдылық пен құқықтық тәртіпті қамтамасыз етуге, қылмыспен күресуге уәкілетті мемлекеттік органдар (полиция, прокуратура, сот, сыбайлас жемқорлыққа қарсы агенттік).

Құқықтық мәдениет — белгілі бір мемлекеттік діни, этникалық қауым мүшелері қабылдаған, олардың қызметін реттеу үшін пайдаланылатын құндылықтар, құқықтық идеялар, сенім-нанымдар, мінез-құлық қалыптары, құқықтық дәстүрлер жүйесі.

Құқықтық нигилизм немесе құқықтық немқұрайдылық - нақты адамның әлеуметтік өмірінде құқық, заңдардың маңыздылығын мемлекеттік және тұрмыстық деңгейде қалыптасқан түйсіксіз терістеу.

Құқықтық сана – бұл адамдардың қолданыстағы заңдарға, құқықтық құбылыстарға және өздерінің әрекеттеріне қатысты көзқарастарының, сезімдері мен бағалауларының жиынтығы.

Модульдік оқыту - оқу материалын жеке, өзара байланысты блок-модульдерге бөліп оқыту технологиясы.

Нормативтік құқықтық акт (НҚА) – құқықтық нормаларды (ережелерді) белгілеуге, өзгертуге, толықтыруға немесе күшін жоюға бағытталған заң немесе өзге де ресми құжат.

Оқу материалын бейімдеу - білім алушылардың дайындық деңгейіне және ерекше қажеттіліктеріне сәйкес оқу мазмұнын өзгерту немесе түрлендіру.

Оқыту технологиясы - дидактикалық жүйенің құрамдас, мақсатқа сай әрекеттер тізбегін құрайтын процессуалдық бөлігі.

Панасыз қалғандар - тұрақты тұрғылықты жері және (немесе) жүріп-тұратын орны жоқ кәмелетке толмағандар.

Педагогикалық технология - оқу мақсаттарына жетуді қамтамасыз ететін оқыту әдістері мен құралдарының жүйесі

Сараланған оқыту — оқушылардың жеке қабілеттеріне, дайындық деңгейіне, оқу қарқыны мен қызығушылығына сай оқыту.

Сот – азаматтық, қылмыстық және өзге де істерді заңға сүйеніп шешетін, сот билігін жүзеге асыратын мемлекеттік орган.

Шет ел азаматтары – мемлекет азаматтары болып табылмайтын, өзінің мемлекеттің азаматтығына жататынын дәлелдейтін айғақтары жоқ адамдар.

3. Бағдарлама тақырыбы

Бағдарлама жаңашылдығы – құқықтық сауаттылық қалыптастыру арқылы жеке құқықтық білім траекториясын құру, оқыту мазмұнын бейімдеу және буллинг қатысушыларына, девиантты мінез-құлық нысандары бар білім алушыларға сараланған қолдау көрсету құралы ретінде жүйелі ғылыми-әдістемелік негізде кешенді енгізуімен сипатталады. Білім беру жүйесіндегі бұл бағдарлама құқықтық сауаттылық пен құқықтық тәрбие моделін, әдістемелерін және бағалау тетіктерін ұсынуымен ерекшеленеді.

Модуль 1. Заң мен тәртіп: тарихы, теориясы, салалары	1.1 Заң мен тәртіп теориясы
	1.2 Мемлекет және заң тарихы, даму кезеңдері
	1.3 Заңмен реттелуші тәртіп нормалары
	1.4 Құқық салалары, олардың мәні
	1.5 Модуль бойынша тестілеу
Модуль 2. Қазақстан Республикасы Конституциясындағы «Заң мен тәртіп»	2.1 ҚР-сындағы Конституциялық реформалар
	2.2 ҚР-сының жаңа Конституциясының мазмұны мен маңызы
	2.3 Адам құқықтары мен бостандықтары

	2.4 Практикалық жұмыс: ҚР Конституциясы негізінде тасырмалар орындау
	2.5 Модуль бойынша тестілеу
Модуль 3. Құқықтық сана мен мәдениет	3.1 Құқықтық сана мәні, құрылымы мен қызметтері
	3.2 Құқықтық мәдениет – тұлғаны қалыптастырушы құрал ретінде
	3.3 Құқықтық білім берудің негіздері
	3.4 Практикалық жұмыс: дараланған тапсырмалар әзірлеу
	3.5 Модуль бойынша тестілеу
Модуль 4. «Заң мен тәртіп» курсы оқытудағы педагогикалық технологиялар	4.1 Мұғалімнің кәсіби рөлі мен міндеттері
	4.2 Практикалық жұмыс: «Заң мен тәртіп» курсының жоспарын және тақырыптарды өтуде түрлі әдістерді өзіндік зерттеу жүргізу арқылы ұсыну
	4.3 Практикалық жұмыс: әр тақырыпты өту барсында қолданылатын педагогикалық технологиялар және олардың ерекшелігі
	4.4 Практикалық жұмыс: әдістемелік ұсыныстар
	4.5 Модуль бойынша тестілеу
Модуль 5. «Заң мен тәртіп» курсы арқылы мектеп оқушылары арасындағы буллингті, құқық бұзушылықты алдын алу негіздері	5.1 Буллингті тану, жанжалдарды шешу және Қауіпсіз мектеп ортасын құру әдістері
	5.2 Практикалық жұмыс: оқушылар арасындағы буллингті және құқық бұзушылықты алдын алу жоспарын құру
	5.3 Курс бойынша оқыту нәтижелерін бағалау
	5.4 Практикалық жұмыс: әдістемелік ұсыныстар әзірлеу
	5.5 Қорытынды тестілеу

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

Бағдарлама мақсаты: оқушылардың құқықтық сауаттылығын, санасы мен мәдениеттілігін қалыптастыру мақсатында халықаралық және еліміздің заң нормаларын педагогикалық тұрғыда тиімді қолданудың ғылыми-әдістемелік негіздерін меңгерту және мұғалімдердің мектеп оқушыларымен жұмыс істеуде заманауи педагогикалық технологияларды саналы түрде интеграциялау құзыреттілігін дамыту.

Бағдарламаның міндеттері:

1. «Заң мен тәртіп» теориясын, даму тарихы мен негіздерін және оның педагогикалық қағидаттарын түсіндіру.

2. «Заң мен тәртіп» курсы арқылы оқушылардың құқықтық сауаттылығын қалыптастыру мүмкіндіктерін талдау және олардың қоғамдағы рөлін айқындау.

3. Құқықтық білім беру үдерісінде халықаралық және отандық нормативтік құқықтық акттерді қолданудың әдістемелік тәсілдерін меңгерту.

4. «Заң мен тәртіп» курсы оқытуда қолданылатын педагогикалық технологияларды тиімді пайдаланудың жолдарын көрсету.

5. Білім беруде нормативтік құқықтық акттерді пайдалану барысында этикалық, қауіпсіздік және академиялық адалдық қағидаттарын қалыптастыру.

6. Оқушылардың құқықтық санасы мен мәдениетін қалыптастыруға бағытталған практикалық тапсырмалар мен оқу сценарийлерін әзірлеу дағдыларын дамыту.

7. Мектептегі буллинг пен кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықты алдын алу шараларын педагогикалық тұрғыда зерделеу.

8. Мұғалімдердің педагогикалық құзыреттіліктерін жетілдіру.

Күтілетін нәтижелер:

Курс соңында тыңдаушылар:

1. Заң мен тәртіптің қағидаттарын және педагогикалық технологияларын қолданудың ғылыми-теориялық негіздерін түсінеді.

2. «Заң мен тәртіп» курсы арқылы оқушылардың құқықтық сауаттылығын қалыптастыру мүмкіндіктерін талдайды және оларды педагогикалық мақсаттарға сәйкес таңдай алады.

3. Құқықтық білім беру үдерісінде халықаралық және отандық нормативтік құқықтық акттерді тиімді қолданады.

4. «Заң мен тәртіп» курсын оқытуда қолданылатын педагогикалық технологиялардың тиімділігін арттыру мақсатында оқу материалдарын әзірлейді.

5. Нормативтік құқықтық акттерді сабақ барысында пайдалануда этикалық, адалдық норма талаптарын негізге алады.

6. Сабақ барысында нормативтік құқықтық акттерді пайдалануға бағытталған оқу тапсырмалары мен сабақ сценарийлерін құрастырады.

7. Құқықтық сауаттылықты қалыптастыру, буллингті, кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықты алдын алудағы педагогикалық тәжірибе бойынша рефлексия жасап, кәсіби шешім қабылдай алады.

8. «Заң мен тәртіп» курсын оқыту жағдайында педагогикалық құзыреттіліктерін кешенді түрде дамытады.

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

Бағдарлама 5 модульден тұрады:

Модуль 1. Заң мен тәртіп: тарихы, теориясы, салалары

Модуль 2. Қазақстан Республикасы Конституциясындағы «Заң мен тәртіп»

Модуль 3. Құқықтық сана мен мәдениет

Модуль 4. «Заң мен тәртіп» курсын оқытудағы педагогикалық технологиялар

Модуль 5. «Заң мен тәртіп» курсы арқылы мектеп оқушылары арасындағы буллингті, құқық бұзушылықты алдын алу негіздері

Модуль 1. Заң мен тәртіп: тарихы, теориясы, салалары

Бұл модульде заң мен тәртіптің теориялық негіздері, мемлекет пен заңның тарихы мен даму кезеңдері, заңмен реттелуші тәртіп нормалары, құқық салалары және олардың мәні мен қағидаттары қарастырылады. Тыңдаушылар заң мен тәртіп, құқықтық салалардың ерекшеліктерін, сараланған оқыту тәсілдерін меңгереді. Сонымен қатар, оқыту процесінде нормативтік құқықтық актілерді қолданудың педагогикалық мүмкіндіктері талданып, оқу үдерісін жоспарлау дағдылары жетілдіріледі.

Модуль 2. Қазақстан Республикасы Конституциясындағы «Заң мен тәртіп»

Модульде ҚР-сының Конституциялық реформалары, ҚР-сының жаңа Конституциясының мазмұны мен ерекшелігі, маңыздылығы, жеке тұлғалардың конституциялық құқықтары мен бостандықтары, бала құқықтары қарастырылады. Тыңдаушылар жаңа Конституцияның 1993 және 1995 жылғы Конституциялармен салыстыру арқылы әділетті Қазақстанның бәсекеге қабілетті азаматын қалыптастыру мақсатында құқықтық сауаттылықтың маңыздылығын түсініп, заң нормаларын меңгереді. Білім алушылардың құқықтық сауаттылығын қалыптастыруға арналған тапсырмаларды бейімдеу жолдары практикалық жұмыстар арқылы игеріледі.

Модуль 3. Құқықтық сана мен мәдениет

Бұл модульде құқықтық сана мен құқықтық мәдениет мәні, құрылымы мен қызметтері, құқықтық білім беру негіздері қарастырылады. Оқушылардың құқықтық санасы мен мәдениетін қалыптастыруға бағытталған тапсырмалар әзірлеу және оқу мазмұнын қолжетімді ету тәсілдері ұсынылады. Тыңдаушылар білім алушылардың оқу қажеттіліктеріне сәйкес оқу материалдарын, дараланған тапсырмаларды әзірлеу дағдыларын меңгереді.

Модуль 4. «Заң мен тәртіп» курсы оқытудағы педагогикалық технологиялар

Модуль мұғалімдердің нормативтік құқықтық актілерді қолдану бойынша кәсіби құзыреттілігін дамытуға бағытталған. Тыңдаушылар «Заң мен тәртіп» курсының жоспарын өзіндік үлгіде құру, әр тақырыпты қамту әдістерінің, педагогикалық технологиялардың тиімділігін анықтау арқылы қажетті деген тәсілдерді ұсыну, талдау жасау, зерттеу тәжірибесін меңгереді. Модуль барысында тыңдаушы өз зерттеулерінің нәтижесі ретінде құқықты білім берудегі тиімді педагогикалық әдіс-тәсілдер мен технологиялар бойынша қысқаша әдістемелік ұсыныс береді.

Модуль 5. «Заң мен тәртіп» курсы арқылы мектеп оқушылары арасындағы буллингті, құқық бұзушылықты алдын алу негіздері

Бұл модуль буллингті тану, жанжалдарды шешу және Қауіпсіз мектеп ортасын құру дағдыларын жетілдіруге бағытталған. Оқушылар арасындағы буллингті және құқық бұзушылықты алдын алу жоспарын құру арқылы психологиялық, педагогикалық, құқықтық әдістерді қатар пайдалану дағдыларын дамытады. Курс бойынша оқыту нәтижелерін бағалау, әдістемелік

ұсынымдар әзірлеу және педагогикалық тәжірибеге құқық нормаларын енгізу мәселелері қарастырылады. Тыңдаушылар кәсіби рефлексия жасау және өз тәжірибесін жетілдіру дағдыларын қалыптастырады.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

«Заң мен тәртіп» курсын оқыту процесіне енгізудің ғылыми-әдістемелік негіздері» атты біліктілікті арттыру курсына жалпы білім беретін мектептердің мұғалімдері мен болашақ педагогтар күндізгі және қашықтан оқу формасымен (ZOOM, MS Teams) қатыса алады.

Курсты оқыту барысында оқытудың түрлі формалары мен әдістері қолданылады, атап айтқанда біліктілікті арттыру курсына қатысушы мұғалімдер ен болашақ педагогтар іс-әрекеттік сипатын толық көрсететін дәріс, практикалық жұмыстар, топпен жұмыс, жеке жұмыс және тағы басқа да интерактивті оқыту әдістері кеңінен қолданылады.

Күндізгі және қашықтан оқыту формасындағы курстың ұзақтығы 72 сағатты құрайды. Курсқа қатысушылардың білімін бақылау мен бағалауда курсқа қатысушылардың курсқа дейінгі және курстан кейінгі білімдері тест арқылы тексеріледі, әрбір модульден кейін алған білімдері бойынша программалау бойынша жобалық жұмыстар қорғалады, курстың соңында қорытынды тестілеу жүргізіледі.

7. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

1-модуль. Заң мен тәртіп: тарихы, теориясы, салалары

Ұзақтығы – 8 сағат (дәріс – 2 сағат, практика – 5 сағат, тестілеу – 1)

Модульдің мақсаты мен міндеттері

Мазмұны:

Заң мен тәртіп - мемлекеттің тұрақтылығын, қауіпсіздігін және азаматтардың құқықтарын қамтамасыз ететін негізгі жүйе болып табылады. Заң мен тәртіптің теориялық негіздері құқықтық сауаттылық, құқықтық сана мен мәдениет, құқықтық тәрбие нормалары және буллинг пен кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықты алдын-алу бағыттары бойынша педагог, психолог, заңгер ғалымдардың зерттеулері мен тұжырымдамалары зерделенеді. Мемлекет пен заңның пайда болу, қалыптасып, даму тарихы мен кезеңдері қамтылып, құқық салалары және олардың мәні мен қағидаттары қарастырылады. Сонымен қатар, курс мазмұны құқық салаларының ерекшеліктерін қамти отырып, оқыту процесінде нормативік құқықтық акттерді қолданудың педагогикалық мүмкіндіктері талданып, оқу үдерісін жоспарлаумен сипатталады.

Мақсаты:

Тыңдаушылардың оқушылардың құқықтық сауаттылығын қалыптастыру барысында нормативтік құқықтық акттерді қолданудың теориялық негіздерін меңгеруін қамтамасыз ету.

Міндеттері:

- «Заң мен тәртіп» курсының маңыздылығын, негізгі мақсаттарын анықтау;
- Әр құқық саласы негіздерін оқыту ерекшеліктерін талдау;
- Сараланған оқыту тәсілдерін қарастыру;
- Нормативтік құқықтық актілерді оқу процесіне енгізудің педагогикалық негіздерін айқындау.

2-модуль. Қазақстан Республикасы Конституциясындағы «Заң мен тәртіп»

Ұзақтығы – 13 сағат (дәріс – 2 сағат, практика – 8 сағат, жоба орындау- 2 сағат, тестілеу – 1)

Модульдің мақсаты мен міндеттері**Мазмұны:**

ҚР-сының тәуелсіздік алғалы бергі Конституциялық реформалары, ҚР-сының алғашқы Ата заңының құрылымы, 1995 жылғы 30 тамыздағы қабылданған Конституциясы, оған енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың маңызы қамтылады. ҚР-сының жаңа Конституциясының мазмұны мен ерекшелігін, маңыздылығын алғашқы Конституциялармен салыстыра отырып әр тыңдаушы өзіндік үлгідегі сабақ өту формасын құрады. Бала құқықтары туралы Конвенциясы мен ҚР Конституциясында қарастырылған адамдардың құқықтары мен бостандықтарының сәйкестілігін анықтау арқылы балалардың құқықтары мен міндеттеріне ерекше мән беріледі. ҚР Конституциясын негізге ала отырып оқушылардың құқықтық санасы мен мәдениетін, сауаттылығын қалыптастыру әдіс-тәсілдері анықталады.

Мақсаты:

ҚР-сы Конституциясының тарихын, нормаларын сабақ жоспарына кіріктіру арқылы оқу материалдарын тиімді бейімдеудің нақты әдістерін айқындау.

Міндеттері:

- оқу материалын тиімді бейімдеу әдістерін меңгерту;
- ҚР-сының конституциялық құрылымын сипаттау арқылы оқушылардың құқықтық сауаттылықтарының деңгейін анықтау;
- ҚР Конституциясы негізінде тапсырмалар құрастыру;
- сапалы және қолжетімді білім беру ресурстарын әзірлеу.

3-модуль. Құқықтық сана мен мәдениет

Ұзақтығы – 19 сағат (дәріс – 6 сағат, практика – 9 сағат, жоба орындау- 3 сағат, тестілеу – 1)

Модульдің мақсаты мен міндеттері**Мазмұны:**

Құқықтық сана мен құқықтық мәдениет мәні, құрылымы мен қызметтерінің негіздері қамтылады. Қамтылған нормалар негізінде қолжетімді білім беру ресурсын әзірлеу және оны сабақ жоспарына кіріктіру материалдары

талқыланады. Оқушылардың құқықтық санасы мен мәдениетін қалыптастыруға бағытталған тапсырмалар әзірлеу және оқу мазмұнын қолжетімді ету тәсілдері анықталады.

Мақсаты:

Құқықтық сана мен мәдениет нормаларын мектептің оқу-тәрбие үдерісіне заманауи тәсілдермен интеграциялау.

Міндеттері:

- Құқықтық сана мен құқықтық мәдениет нормаларын мектеп оқушыларының жас ерекшелігіне сай іріктеп, жүйелеу;
- Құқықтық сана мен құқықтық мәдениет нормаларын оқу жоспарына енгізу мүмкіндіктерін талдау;
- Оқушылардың құқықтық санасы мен мәдениетінің қалыптасу деңгейін нақты анықтай алатын критерийлер мен дескрипторларды әзірлеуді үйрету.

4-модуль. «Заң мен тәртіп» курсы оқытудағы педагогикалық технологиялар

Ұзақтығы – 10 сағат (дәріс – 2 сағат, практика – 6 сағат, жоба орындау- 1 сағат, тестілеу – 1)

Модульдің мақсаты мен міндеттері

Мазмұны:

Сабақта нормативтік құқықтық акттерді қолдану бойынша педагогтардың кәсіби құзыреттілігін дамыту мақсатында «Заң мен тәртіп» курсы жоспарын құру әдістері талданады. Оқушылардың құқықтық сауаттылығын қалыптастырудағы педагогикалық технологиялардың тиімділігі анықталады. Сапалы құқықтық білім мен тәрбие беру мақсатында тиімді тәсілдерді ұсыну, талдау жасау, зерттеу тәжірибесі меңгеріледі. Тиімді педагогикалық әдіс-тәсілдер мен технологиялар бойынша қысқаша әдістемелік ұсыныстар беріледі.

Мақсаты:

Оқушылардың бойында заңға бағынушылық мінез-құлықты қалыптастыру, теориялық білімді күнделікті өмірлік дағдыға айналдыру бағытында тиімді педагогикалық технологиялар негізінде курс мазмұнын ашу.

Міндеттері:

- «Заң мен тәртіп» курсының мазмұнын жеткізудегі ең тиімді педагогикалық технологияларды сабақта қолдану алгоритмдерін жетілдіру;
- Педагогтердің заң және тәртіп тақырыптарын заманауи белсенді әдістерді кіріктіре отырып, қысқа мерзімді сабақ жоспарларына жүйелі енгізе алу дағдысын дамыту;
- тиімді, тең құқылы әрі қолжетімді білім беру ортасын құру.

5-модуль. «Заң мен тәртіп» курсы арқылы мектеп оқушылары арасындағы буллингті, құқық бұзушылықты алдын алу негіздері

Ұзақтығы – 22 сағат (дәріс – 5 сағат, практика – 10 сағат, жоба орындау- 6 сағат, тестілеу – 1)

Модульдің мақсаты мен міндеттері

Мазмұны:

Мектеп ортасында буллингті тану, жанжалдарды шешу және Қауіпсіз мектеп ортасын құру дағдылары дамиды. Оқушылар арасындағы буллингті және құқық бұзушылықты алдын алу жоспарын құру арқылы психологиялық, педагогикалық, құқықтық әдістерді қатар пайдалану дағдылары жетілдіріледі. Курс бойынша оқыту нәтижелерін бағалау, әдістемелік ұсынымдар әзірлеу және педагогикалық тәжірибеге құқық нормаларын енгізу мәселелері қарастырылады.

Мақсаты:

Мектеп оқушылары арасындағы буллингтің және құқық бұзушылықты алдын алудың тиімді педагогикалық-құқықтық модельдерін меңгерту, мектепте қауіпсіз, заңға бағынатын тәрбие ортасын құру әдістемесін қалыптастыру.

Міндеттері:

- мектеп оқушылары арасындағы буллингті, құқық бұзушылықты алдын алуға қатысты нормативтік құқықтық акттерді меңгеру;
- буллингке және құқық бұзушылыққа қарсы бағытталған арнайы педагогикалық технологияларды қолдануды дамыту;
- Мұғалімдерді оқушылардың күнделікті өмірінен алынған өзекті құқықтық жағдаяттарды (буллинг, киберқауіпсіздік, мектеп ережелері) талдауға арналған практикалық тапсырмалар жинағын құрастыруға бағыттау;
- Мектепте буллинг немесе құқық бұзушылық орын алған жағдайда мұғалімнің, психологтың және мектеп әкімшілігінің нақты қадамдық іс-қимыл алгоритмін (алғашқы көмек, ата-анамен жұмыс, ювеналды полициямен байланыс) бекіту.

Күндізгі курстың оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақ тақырыптары	Дәріс	Практикалық жұмыс	Жоба орындау	Тестілеу	Барлығы
1	Модуль 1. Заң мен тәртіп: тарихы, теориясы, салалары	2	5		1	8
1.1	Заң мен тәртіп теориясы	1				1
1.2	Мемлекет және заң тарихы, даму кезеңдері	1	2			3
1.3	Заңмен реттелуші тәртіп нормалары		1			1
1.4	Құқық салалары, олардың мәні		2			2

1.5	Модуль бойынша тестілеу				1	1
2	Модуль 2. Қазақстан Республикасы Конституциясындағы «Заң мен тәртіп»	2	8	2	1	13
2.1	ҚР-сындағы Конституциялық реформалар	1	1			2
2.2	ҚР-сының жаңа Конституциясының мазмұны мен маңызы		2	2		4
2.3	Адам құқықтары мен бостандықтары	1	2			3
2.4	Практикалық жұмыс: ҚР Конституциясы негізінде тасымалар орындау		3			3
2.5	Модуль бойынша тестілеу				1	1
3	Модуль 3. Құқықтық сана мен мәдениет	6	9	3	1	19
3.1	Құқықтық сана мәні, құрылымы мен қызметтері	2		1		3
3.2	Құқықтық мәдениет – тұлғаны қалыптастырушы құрал ретінде	1	4	2		7
3.3.	Құқықтық білім берудің негіздері	3				3
3.4.	Практикалық жұмыс: дараланған тапсырмалар әзірлеу		5			5
3.5	Модуль бойынша тестілеу				1	1
4	Модуль 4. «Заң мен тәртіп» курсы оқытудағы педагогикалық технологиялар	1	7	1	1	10
4.1	Мұғалімнің кәсіби рөлі мен міндеттері	1				1
4.2	Практикалық жұмыс: «Заң мен тәртіп» курсының жоспарын және тақырыптарды өтуде түрлі әдістерді өзіндік зерттеу жүргізу арқылы мұсыну		3	1		4
4.3	Практикалық жұмыс: әр тақырыпты өту барсында қолданылатын педагогикалық технологиялар және олардың ерекшелігі		1			1
4.4	Практикалық жұмыс: әдістемелік ұсыныстар		3			3
4.5	Модуль бойынша тестілеу				1	1
5	Модуль 5. «Заң мен тәртіп» курсы арқылы мектеп оқушылары арасындағы буллингті, құқық бұзушылықты алдын алу негіздері	5	10	6	1	22
5.1	Буллингті тану, жанжалдарды шешу және Қауіпсіз мектеп ортасын құру әдістері	2	2	1		5
5.2	Практикалық жұмыс: оқушылар арасындағы буллингті және құқық бұзушылықты алдын алу жоспарын құру	1	2			3
5.3	Курс бойынша оқыту нәтижелерін бағалау	1	2	2		5
5.4	Практикалық жұмыс: әдістемелік ұсыныстар әзірлеу	1	4	3		8
5.5	Қорытынды тестілеу				1	1
Барлығы		17	38	12	5	72

№	Сабақ тақырыптары	Қашықтан оқыту (38 сағ.)	Өз бетінше оқу (34 сағ)	Барлығы
---	-------------------	-----------------------------	-------------------------	---------

		Дәріс	Тренинг	Вебинар	Онлайн форум	Тестілеу	Тыңдаушының өз бетінше жұмысы	
1	Модуль 1. Заң мен тәртіп: тарихы, теориясы, салалары	2	1			1	4	8
1.1	Заң мен тәртіп теориясы	1						1
1.2	Мемлекет және заң тарихы, даму кезеңдері	1					2	3
1.3	Заңмен реттелуші тәртіп нормалары						1	1
1.4	Құқық салалары, олардың мәні		1				1	2
1.5	Модуль бойынша тестілеу					1		1
2	Модуль 2. Қазақстан Республикасы Конституциясындағы «Заң мен тәртіп»	2	3	1		1	6	13
2.1	ҚР-сындағы Конституциялық реформалар	1					1	2
2.2	ҚР-сының жаңа Конституциясының мазмұны мен маңызы		1				3	4
2.3	Адам құқықтары мен бостандықтары	1	1				1	3
2.4	Практикалық жұмыс: ҚР Конституциясы негізінде тасымалар орындау		1	1			1	3
2.5	Модуль бойынша тестілеу					1		1
3	Модуль 3. Құқықтық сана мен мәдениет	3	3	3		1	9	19
3.1	Құқықтық сана мәні, құрылымы мен қызметтері	1		1			1	3
3.2	Құқықтық мәдениет – тұлғаны қалыптастырушы құрал ретінде	1	2	1			3	7
3.3.	Құқықтық білім берудің негіздері	1					2	3
3.4.	Практикалық жұмыс: дараланған тапсырмалар әзірлеу		1	1			3	5
3.5	Модуль бойынша тестілеу					1		1
4	Модуль 4. «Заң мен тәртіп» курсын оқытудағы педагогикалық технологиялар	1	3	1		1	4	10
4.1	Мұғалімнің кәсіби рөлі мен міндеттері	1		1				2
4.2	Практикалық жұмыс: «Заң мен тәртіп» курсының жоспарын және		1				3	4

	тақырыптарды өтуде түрлі әдістерді өзіндік зерттеу жүргізу арқылы мұсыну							
4.3	Практикалық жұмыс: әр тақырыпты өту барсында қолданылатын педагогикалық технологиялар және олардың ерекшелігі		1				1	2
4.4	Практикалық жұмыс: әдістемелік ұсыныстар		1					1
4.5	Модуль бойынша тестілеу					1		1
5	Модуль 5. «Заң мен тәртіп» курсы арқылы мектеп оқушылары арасындағы буллингті, құқық бұзушылықты алдын алу негіздері	4	3	3		1	11	22
5.1	Буллингті тану, жанжалдарды шешу және Қауіпсіз мектеп ортасын құру әдістері	1		1			3	5
5.2	Практикалық жұмыс: оқушылар арасындағы буллингті және құқық бұзушылықты алдын алу жоспарын құру	1					2	3
5.3	Курс бойынша оқыту нәтижелерін бағалау	1	1	1			2	5
5.4	Практикалық жұмыс: әдістемелік ұсыныстар әзірлеу	1	2	1			4	8
5.5	Қорытынды тестілеу					1		1
Барлығы		12	13	8		5	34	72

Жоба құрылымы

Курс қатысушылары әрбір модульде жеке жобаны орындайды.

Жоба келесі құрылымдық элементтерден құралады:

1) Титулдық бет (мекеме атауы, жоба тақырыбы, жобаны орындаушының аты-жөні, қала, жыл).

2) Құрылымы (бейімделген оқу тапсырмасы құрылымының дұрыс құрылуы).

3) Тапсырманың берілгені (бұл бөлімде әрбір модуль бойынша тапсырмалар жинағы құрылып, әрбір тапсырманы орындау үшін қажетті нормативтік құқықтық акттерді және басқа да құралдарды, оқу мақсатына сәйкес оқу тапсырмаларының дұрыс жасалуы туралы сипаттама беріледі).

4) Тестілеу нәтижелері.

5) Қорытынды (модуль бойынша өтілген материалдар қорытындыланып, практика барысында талданған және шешілген кейс-стади бойынша жалпылама ой бекіту жұмыстары жазылады).

6) Қолданылған әдебиеттер тізімі

7) Қосымшалар (қажеттілігіне қарай).

8) Модульде қарастырылған тақырыптар мен орындалған жоба жұмысының қорытындысы бойынша презентация әзірленіп, қорғалады.

8. Оқыту нәтижелерін бағалау

Курс барысында орындалған тапсырмалар бойынша курс қатысушылары әрбір тапсырма орындағаны үшін балл жинайды. Курс соңында жинақталған балл бойынша сертификаттар табысталады:

Орындалған тапсырмалар пайызы	Курсты аяқтау бойынша құжат	Қосымша
<50%	«Курс бағдарламасы тыңдалды» анықтамасы	-
50%-79%	Біліктілігін арттыру туралы сертификат	Модуль бойынша тест нәтижелері ескеріледі
80%-100%	Біліктілігін арттыру туралы сертификат	Модуль бойынша тест нәтижелері мен орындалған жоба нәтижелері ескеріледі

Жобаны бағалау критерийлері

- 1) Теориялық және практикалық білімінің көлемі
- 2) Тапсырмаларды орындау нәтижесінің нақтылығы
- 3) Тапсырма жинақтарын құрастырудағы шығармашылығы
- 4) Курс барысында алған білімдерін практикалық тапсырмаларды орындауда ұштастыруы
- 5) Өз ойын логикалық түрде, айқын, нақты жеткізе алуы.

Жобаны бағалау парағы

№	Критерийлер	Балл	Пікірлер
1	Бейімделген оқу тапсырмасы құрылымының дұрыс құрылуы		
2	Оқу тапсырмасын құрастырушының шығармашылығы		
3	Тақырыпқа сәйкес қолданылатын нормативтік құқықтық актілердің және басқа да құралдардың сипаттамасы		
4	Тақырыптың мазмұнына сәйкес оқу тапсырмасының мазмұнын құру		
5	Оқу мақсатына сәйкес оқу тапсырмаларының дұрыс жасалуы		
6	Курс барысында алған білімдерін практикалық тапсырмаларды орындауда ұштастыруы		
7	Орындаған жұмысты жеткізу шеберлігі		
8	Сұрақтарға жауап беруі		
9	Жобаның талаптарға сай безендірілуі		
	Жалпы балл саны		

Жобалық жұмыстарды бағалау үшін келесі баллдық жүйе қолданылады:

0 балл – орындалмаған;

1 балл – жартылай орындалған;

2 балл – толық орындалған.

Жоба бойынша максималды ұпай 20 балл. Баллдар қосындысын дәстүрлі бағалау жүйесіне айналдыру үшін келесі бағалау жүйесін қолданамыз:

17-20 балл үшін – «5» өте жақсы

14-16 балл үшін – «4» орташа

10-13 балл үшін – «3» қанағаттанарлық

9. Курстан кейінгі қолдау

1) курстан кейінгі қолдау көрсету ең бірінші кезекте әртүрлі байланыс құралдарын (электрондық пошта, мессенджерлер, әлеуметтік желілер (Facebook, WhatsApp және т.б.) қолдану арқылы біліктілікті арттыру бағдарламаларын іске асыратын профессор-оқытушылар құрамының және біліктілікті арттыруға қатысушылармен өзара жүзеге асырылады.

2) екінші кезекте педагогтер қарым-қатынас пен бірлескен қызметтің жаңа нысандарын игеру қажеттілігін анықтайды. Қарым-қатынастың мазмұны табысты педагогикалық тәжірибелерді, соның ішінде жеке әдістемелік қорларымен бөлісу болып табылады. Ол үшін курсқа қатысушылар конференцияларға материалдар ұсынып, өздерінің тәжірибелерімен бөлісу керек.

3) курстан кейінгі қолдау біліктілікті арттырудың күндізгі негізінде жүзеге асырылатын бағдарламаның мазмұнын меңгерген педагогтерге мектеп, қалалық немесе аудандық әдістемелік бірлестіктің отырыстарында пән мұғалімдерімен пәнаралық интеграцияланған ұғымдарды қалыптастыру тәсілдерін игеруді жалғастыруға, сондай-ақ педагогтың қатысуымен семинарлар, вебинарлар, әдістемелік шебер сыныптар, дөңгелек үстелдер ұымдастырып, кәсіби конкурстарға жобаларын ұсынуға мүмкіндік береді. Нәтижелері бойынша педагогтердің мақалаларын жариялау немесе әдістемелік басылымдардың бірлескен жарияланымдарын шығаруда да көмек көрсетіледі.

10. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы.
2. Балалар құқықтары туралы Конвенция.
3. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
4. 2025 жылдың 8 қыркүйегіндегі Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Әділетті Қазақстан: заң мен тәртіп, экономикалық өсім, қоғамдық оптимизм» атты Қазақстан халқына Жолдауы.

5. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 21 желтоқсандағы Баланы жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы қағидаларын бекіту туралы № 506 бұйрығы.

6. Қазақстан Республикасының «Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» Заңы

Қосымша әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі.

2. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі.

3. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі.